(POST)NIČEANCIJE - NESUVREMENA RAZMATRANJA JEDNOG NIČEANCA

Boris Bosančić, *(Post)ničeancije - nesuvremena razmatranja jednog ničeanca,* Tim Press, Zagreb 2021.

»Što nam se to dogodilo?« *Kako smo uopće dospjeli tamo/ovdje gdje jesmo*? Jesmo li po tom pitanju nešto ipak mogli učiniti? I... ima li nade? Ako »ne za nas«, a ono barem za one koji će tek doći, da parafraziramo obijeđenog »tragika«, a zapravo optimističnog i sretnog(!)? umjetnika kakav je Franz Kafka.

(Post)ničeancije. Nesuvremena razmatranja jednog ničeanca »rijetka (je) zvjerka« među knjiškom popudbinom kojom smo podareni u posljednje vrijeme. Malog je formata, ali velikih misaonih posega. (Ili, arhaičnog »povida«, kojeg autor priziva putem jednog Nietzscheova prijevoda, na str. 22). Tko je naš »(post)ničeanac«? Boris Bosančić (dalje BB) nije u/po svom akademskom statusu filozof, ali... on to doista »jest« u svakome drugom smislu te riječi. Po obrazovanju strojarski inženjer, po strasti rock-glazbenik... zatim, cijenjeni i međunarodno priznati informatolog, po spistaljeskoj popudbini i romanopisac... po svojoj najdubljoj vokaciji jest »Čovjek duha«, tradicionalnije i disciplinarno rečeno – FILOZOF. Ufff... s ovim imenovanjem nismo baš spomenuli nešto što bi bilo nedvosmisleno priznato kao rentabilno i korisno prihvatljivo, namah prihvaćeno u »svijetu« (baš svijetu?) u kojem obitavamo.

»Tim gore po činjenice«, kazalo bi jedno poslovično spominjanje, »filozofa sàma«, gospona Hegela. BB je, *btw*, autor jednog »filozofskog romana« (*U zemlji Plavog Noja*, Breza, ZGB 2015.). Otad kreće i poznanstvo pisca ovih redaka s dotičnim »Čovjekom duha«. Na toj »stvari Duha« polemički, ali i nadasve prijateljski razgovaramo već dobrano trajući niz dana, mjeseci, godina.

Odluka da ukoriči svoje misaono i duhovno udivljenje filozofijom Friedricha Nietzschea, bila je onaj korak koji ga konačno smješta tamo gdje i pripada. I to cijelim svojim habitusom... BB, naime, fragmentira svoju evoluciju u misaonom slijeđenju Nietzschea tako što ju konačno dokumentira u formatu primjerenu »stvari sàmoj«. A to je – FILOZOFSKA KNJIGA. U nizu poglavlja svoje knjiške cjeline, Autor reda: »Rane ničeancije«, »Ničeancije« sàme, zatim

»PostNičeancije«... a za konačno zaokruženje svojih motiva duhovnih putešestvija posvećenih Filozofu, on nabraja svoje »Ante-« i »Post-« ničeance. Na samome, pak, dovršetku ove svoje misaone avanture, BB nam odabire najdraže mu »Izreke i naputke za slobodne duhove«. U svojevrsnoj *Codi*, tekstu skromno nazvanom »Umjesto zaključka«, na neki način sumira sve postaje na »križnome putu« ovoga sebezvana *Antikrista*, preuzimajući ulogu njegova (anti?)Šimuna Cirenca, nadasve razotkrivajući svoju »bjesomučnu vedrinu« (165).

But now... for something completely different. Ovaj će se prikaz ograničiti na prvi dio Bosančičeve knjige s kojim pisac ovih redaka ulazi u prijateljski agon. Dakle, UVOD ima znakovit podnaslov »Ili, što nam se to dogodilo?«, *Doista, što nam se to dogodilo*? I... kome? Svima nama koji sebi »utvaramo« da smo dionici tzv. »Stvari Mišljenja« (Heidegger), a u doba kada nam se čini »da Nema više Ničeg Iza« (Ž. Paić). Autor nam ovdje podastire genealogiju naše... propasti. Radi se, o »propasti« svega onoga što je nama koji sebe nazivljemo »ljudima od Duha« bilo razlogom iole suvisle opstojnosti. Boris se na početku pita, postoji li uopće neka »stvarnost«... »postoji li neko 'je' našeg mišljenja«? I vrlo smjelo, kao izrijekom sebezvani »kantovac«, namah odgovara da se čini kako »stvarnost«, »nikad nećemo (moći) spoznati po sebi« (11). No, to se i ne pokazuje pretejerano tragičnim... Mnogo je tragičnije, gotovo ultimativno katastrofalno, »stanje stvari«, nazovi »svijeta« kojega zovemo suvremenim. Naime, sljedeći Nietzschea, BB ima odgovor, tj. objašnjenje da se najviše načelo, ili »Bog« filozofije krije u Učiteljevu nauku o »Vječnom povratku Jednakog«. I već nam se pitanje o »štostvu« stvarnosti čini izlišnim. Jer, *kako živjeti*? Autor će odmah ponuditi svoje rješenje: život ionako jest *bez krajnje svrhe*. A to nam je jasno iz gotovo zdravorazumske pretpostavke da je život, s obzirom na spomenutu krajnju svrhu, zapravo... *besmislen*. (Baš kao i svi tzv. »stavovi filozofije«, primjerice za mlađahnog Ludwiga Wittgensteina iz *Tractatusa*!

Iako smo svi MI, uvijek iznova, natjerano odnositi se prema Cjelini iz koje smo prozišli (14), ova skromna relativizacija naše egzistencije omogućava nam »opušteniji« (*Gelassenheit*, rekao bi Heidegger) stav. Jer, opet, nisu li se svijest i samosvijest – sve od Desacrtesa pa do najdubljih uvida Klasičnog njemačkog idealizma – pokazali tek kao osebujna »avantura« u razvoju ljudskog sebepoimanja? BB zatim uvodi diskurs o tzv. »sestrama duha«. U tu svrhu kurzivira sljedeći iskaz: »*Filozofija je starija sestra znanosti, a religija starija sestra umjetnosti*« (15). U nekoj simetriji, to »štima«. Ali... pita se pisac ovih redaka: A gdje je tu Politika? Jer, nota bene, ne smijemo se lišiti ove aristotelovski pojmljene kategorije kao konstitutivne za naš habitus »mislećih

bića«. Namah polemički prema autoru, rekao bih da je Benjaminova »politizacija umjetnosti« onaj filozofski impetus koji pokreće još neki credo. Ali, ne u smislu tzv. »budućnosti« (franc. la future), već u »onome što dolazi« (franc. L' Avenir) – kako bi to rekao Jacques Derrida.

Nema dileme: ono što danas nazivljemo »stvarnošću«, zapravo je znano kao »Tehnosfera«, ono duboko NeLjudsko po sebi. *Aplikacije, algoritmi, abrevijature* A-Intelligence i A-Life ono su što je sasvim izvjesno u već prisutnoj »budućnosti«. Budućnost je »već ovdje«. Tu nema nikakva uzbuđenja. Ali, pitanje je suvremene političke filozofije: Kako izbjeći tu programiranost situacijâ, a prepustiti se *nepredvidljivosti Događaja*? No, to je još jedan filozofsko-politički zadatak koji nam u amanet ostavlja Walter Benjamin. Kako očuvati sjećanje na sve »ubijene, žrtvovane, osakaćene, ponižene i uvriježđene« iz prošlosti, koji su jednostavno pregaženi *trijumfalnom paradom Pobjednikâ? Iskupljenje* jest onaj jedini mogući cilj za *Pravednost*. A *Pravednost* je, *nota bene*, jedini koncept kojega se, prema Derridau, *ne smije dekonstruirati.* Otkupljujući prošlost i njezine žrtve, ostavljamo si »skromnu Nadu«, »otškrinuta« vrata kroz koja u svakome trenutku Sadašnjosti(!), Jetzt-Zeit, može proći i ući... Mesija. A to je valjda, još jedini »bljesak spoznaje istine u trenutku Opasnosti« (tako bi to iskazale Benjaminove Teze o filozofiji povijesti, br. 6).

Jer... »svijet« u kojem živimo, avaj... u svojim je – nadajmo se! – zadnjim grčevitim trzajima nakane, tek... pukog preživljavanja, tj. »golog opstanka«. Autor posebično razotkriva razaralačku ulogu »medijskog doba« u sveopćem rasapu čovječnosti danas. Ovdje opet (barem intuitivno!), BB priziva WB-a u detekciji suvremenog, »virtualno-aktualnog« *barbarizma* (18), a koji se izdaje za vrijednost tzv. »kulturnih dobara«. Kulturna dobra? Kajgod! Naime.. radi se o svojevrsnoj trivijalizaciji po pitanju tzv. »suvremene umjetnosti« (a čija je bît danas u... Informaciji). Na primjer, kod otvaranja neke trendy-izložbe, u nekom prestižnom galerijskom prostoru, možemo govoriti da se događa »Svetkovina javne reprezentacije užitka (u), moći i taštine, u pogledu na fascinantne prostore... NIŠTAVILA«. DA, Praznina i Ništavilo, jedini su factum brutum sveopće orgije Tehnosfere u konzumerističkom Raju korporativno-digitalnog Kapitalizma. Bojim se da nam »linije bijega« (Deleuze) u umjetnost ništa ne jamče... BB lucidno primjećuje da smo danas, nakon Postmoderne »revolucije zabave« tek uronjeni u prazninu, u »kapitalističku raskoš roba i usluga« (22), a sve putem medija.

Darom nadahnuta spisatelja, autor *(Post)ničeancija* stilski vispreno nudi čitav niz »misaonih slika« (opetWB!) koje razotkrivaju tzv.

»tehničko kameno doba« (25). I... možda bih ga ovdje ipak upozorio na jedan pomalo prebrzo preuzet ideologem aktualnog, kasnog »korpo-kapitalizma«. Naime, »ideologija«... Kazuje nam se i (pre) često u neo-liberalnom diskursu da živimo u »post-ideološkom dobu« (23) . Da smo se ideologije riješili... da smo ideologiju »pobijedili«. Ali... nisu li ti iskazi dokaz opstojanja ideologije u svojoj punoj raskoši? Nacionalizam, šovinizam, »govor mržnje«, last but not least, fašizam, ili preciznije, fašistogenost... svuda su oko nas. Nije li, npr. pak, kulturna dominanta epohe svojevrsna »ideologija Uspjeha«??

Autor (i drag mi Prijatelj!) BB, na koncu, priziva nas članove »Društvo Mrtvih Pjes...«, pardon, (EstLab!) Kolektiva, Prijatelja Stvari Umjetnosti i Mišljenja na akciju... Kakvu? Na osebujnu »akciju« sijanja Virusa, onoga što nam je još preostalo od Duha. Svi mi koji još nešto čitamo i pišemo, pa onda razgovaramo o tomu... svi koji još uvijek *mislimo* , ali i koji u rock-glazbi i gledanju filmova pronalazimo impulse za opstanak – pozvani smo. I to, putem spomenutih interesa naraštaja pobunjenika i partizansko-gerilskog OTPORA dominantnim diskursima i praksama neo-liberalnog konsenzusa. BB ovaj umrtvljujući konsenzus oprimjeruje »zdravorazumskim« optimizmom jednog znanstvenika, Stevena Pinkera (34).

No, možemo li MI doista nešto poduzeti? Ili, još uopće opstati u svojoj *donkihoteriji* suočavanja sa schopenauerovskim »najgorim od svih mogućih svjetova«? »Možda preživimo i onda, jednog dana 'zarazimo' neko dobakoje će se ukazati na horizontu« (35), na da se *Post-ničeanac* Boris.

Knjiga *(Post)ničeancije* nije samo iskrena i dubokoumna posveta velikom Učitelju filozofije, Friedrichu Nietzscheu. Još je i mnogo više od nekog »glasa vapijućeg u pustinji«. Ona je... Vedra znanost. Čin je intelektualno-duhovnog otpora postojećem. Možemo li uopće tražiti više od opsegom nevelike, ali tim važnije i dragocjenije knjige u egzistencijalnoj borbi za spas naše Duše?

Dixi et salvavi animam meam...

Marijan Krivak